

GÖÇMEN SURİYELİ LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MESLEK SEÇİMLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER *

Prof. Dr. M. Doğan KARACOŞKUN

Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

mkaracoskun@kilis.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-7413-340X

Mehmet ATEŞ

Orta Doğu ve Göç Bilim Uzmanı

Gaziantep Üniversitesi, Göç Enstitüsü

mehmet_ates_1995@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0002-1854-8205

DOI: 10.31834/ortadoguvegoc.1214236

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 4 Aralık / 4 December 2022

Kabul Tarihi / Accepted: 27 Aralık / 27 December 2022

Yayın Tarihi / Published: 30 Aralık / 30 December 2022

Yayın Sezonu / Pub Season: Aralık / December

* Bu makale, Prof. Dr. Mustafa Doğan Karacoşkun danışmanlığında hazırlanan “Ateş, M. (2022). Suriyeli Göçmen Lise Öğrencilerinin Meslek Tercihini Etkileyen Faktörler Kilis İli Örneği” isimli yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Atıf / Cite: Karacoşkun, M. D., Ateş, M. (2022). Göçmen Suriyeli Lise ğrencilerinin Meslek Seçimlerini Etkileyen Faktörler. Ortadoğu ve Gç, 12(2). ss. 312-344.

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and checked via a plagiarism detector.

Öz

Bu çalışmanın amacı Suriye'den Türkiye'ye göç eden lise öğrencilerinin hangi meslekleri tercih ettiklerini ve bu tercihlerinin sebeplerini belirlemektir. Bu alışma nitel araştırma türünde yapılmış olup nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) deseninde yürütölmüştür. Çalışma, Kilis ilinde ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 3 okulda 19 kız 21 erkek olmak üzere 40 öğrenciyle yapılmıştır. Veri toplama yöntemi olarak görüşme ve gözlem tekniğinden yararlanılmış olup verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Çalışmada verilerin sınıflandırıldığı temalar Sosyal Öğrenme Kuramına göre oluşturulmuştur.

Çalışmanın sonunda Suriyeli erkek göçmen öğrencilerin daha çok sağlık ve mühendislik alanlarına yöneldikleri, kız öğrencilerin ise daha çok sağlık ve hukuk alanına yöneldikleri görölmüştür. Bireylerin tercihlerine en çok ilgiler, aile, yetenek, sosyal evre ve rol modeller, iş fırsatları ve para, cinsiyet, savaş, çevrede etkide bulunmak ve mesleğin konumunun etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meslek tercihi, Suriyeli öğrenciler, Etkili faktörler, Göç.

FACTORS AFFECTING THE PROFESSIONAL CHOICES OF MIGRANT SYRIAN HIGH SCHOOLS

Abstract

The aim of this study is to determine which professions high school students who migrated from Syria to Turkey prefer and the reasons for these preferences. This study was conducted in the qualitative research type and was carried out in the phenomenology (phenomenology) pattern, which is one of the qualitative research methods. The study was conducted with 40 students, 19 girls and 21 boys, in 3 schools determined by criterion sampling method in Kilis. Interview and observation technique was used as data collection method and descriptive analysis technique was used in data analysis. The themes in which the data were classified in the study were created according to the Social Learning Theory.

At the end of the study, it was seen that Syrian male immigrant students tended to the fields of health and engineering more, while female students tended to the fields of health and law. It has been concluded that the preferences of individuals are mostly affected by interests, family, talent, social environment and role models, job opportunities and money, gender, war, influence in the environment and the position of the profession.

Keywords: Vocational choice, Syrian students, Effective factors, Migrated.

Giriş

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş sonrasında ÷lkemize milyonlarca Suriyelinin göç ettiği bilinmektedir. O dönemde Türkiye’nin uygulamış olduğu “Açık Kapı Politikası” ile Türkiye savaştan kaçan göçmenleri kamplarda misafir etmeye başlar. Savaşın bu kadar uzun süreceği beklenmediğinden Türkiye’ye gelen Suriyelilerin ilk aşamada sadece sınır illerinde ve kamplarda ikamet ettikleri ancak iç savaşın uzaması ve kamp sayısının yetersiz kalmasıyla birlikte kamplar dışında yerleşmeyi tercih ettikleri gör÷lmektedir (Yıldırımalp, İslamoğlu ve İyem, 2017, s. 109). Şu an geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin, gelecekte ÷lkelerine dönüşlerinin yakın zamanda mümkün olamayacağına yönelik görüşler mevcuttur. Hem Türkiye hem de Orta Doğu’nun farklı ÷lkelerine dağılmış Suriyelilerin memleketlerine dönüşlerinin bilinmez bir zamana ertelendiği hatta belki birçoğu için dönüşün artık hiç söz konusu olmayacağı ise gün geçtikçe netleşmektedir (Kutlu, 2015, s. 1). Savaş bitecek olsa bile Suriye yeniden inşa edilmeden Türkiye’de hayat kuran insanların tekrardan Suriye’ye dönmesi düşük bir ihtimaldir (Bayrak, 2018, s. 2). Benzer biçimde Suriyelilerin dönüşlerinin kısa vadede mümkün görünmediğini Khalef ve Ilgar belirtmektedir (Khalef ve Ilgar, 2017, s. 48). Bununla beraber “Sağır’ın Suriyelilerin uyumuna ilişkin yaptığı araştırmasında savaşın bitmesiyle birlikte geri dönmek isteklerinin olduğu tespit edilmiştir. Fakat bu geri dönüş isteğinin uyum önünde bir zorluk oluşturduğu da gözlemlenmiştir (Sağır, 2018, s. 14).”

Kısa vadede geri dönüşleri mümkün görünmeyen Suriyeli bireyler, ÷lkemizde ekonomik ve sosyal yaşama katılmaktadırlar. Göçmenlerin; eğitime erişimi, eğitime devam edebilmeleri uyumları açısından önemlidir. Göçmenlerin göç ettikleri ÷lkenin dilini öğrenmesi, niteliklerinin artması, sosyal

hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini sağlayacak bilgi ve beceriler kazanması gerekmektedir. Çocukların okullarını, erken yaşlardan itibaren karşılıklı ve olumlu bir etkileşim içinde olmaları kısacası eğitime erişim büyük önem arz etmektedir. Eğitimden mahrum kalmaları, uyum sağlama oranını düşürmekte ve riskleri arttırmaktadır (TBMM, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Mülteci Alt Komisyonu, 2018, s. 254). GİGM'nin Kasım 2020 verilerine göre toplam Suriyeli nüfusunun (3.638.288) 1.197.124'ü eğitim çağındaki nüfustur. Yine GİGM'nin Kasım 2020 verilerine göre 1.197.124 olan eğitim çağındaki nüfusun 768.839'ünün eğitime erişimi sağlanmıştır. Eğitime devam eden bu öğrenciler zamanla okullardan mezun olup zamanla meslek tercihi yapmaktadırlar. Lise öğrenimi gören binlerce Suriyeli öğrenci şuanda meslek seçimi aşamasındadır ve bu göçmen öğrencilerin hangi meslekleri seçeceği Türkiye Cumhuriyetini birçok alanda etkilemekte ve ilgilendirmektedir. Çünkü kişinin seçtiği meslekteki başarısının, üretkenliğinin ve veriminin o toplumun gelişim hızını etkilemesi bu seçimin sadece birey değil, aynı zamanda toplum açısından da önemli olduğunun bir göstergesidir. Dolayısıyla meslek seçimi bireyi ilgilendirdiği gibi kamu politikaları açısından devletleri de ilgilendiren bir konudur. Mesleklerin nitelik ve nicelik yönünden arttığı her ülkede, mesleğe yönelme bir ihtiyaç haline gelir. Dolayısıyla mesleğe yönelme ile ülkelerin eğitim sistemleri arasında sıkı bir ilişki vardır. Gelişmiş sanayi ülkelerinde mesleğe yönelme görevini resmi kurumlar üstlenmiştir (Aydemir, 2018, s. 714).

Meslek, kuralları toplumca belirlenen, eğitimler sonucunda kazanılan ya da kazandırılan bilgi ve yeteneklere dayandırılan eylemlerdir (Yanikkerem vd., 2004, s. 61-62). Sosyal öğrenme kuramına göre bireylerin meslek tercihleri bir faktöre değil, birçok faktöre bağlıdır. Bu faktörler çevre, okul, aile, arkadaş,

yaşantılar gibi birçok etkenden oluşur. Bireyin mesleki karar tercihi bütün faktörlerin etkileşimi sonucunda oluşur. Bu faktörler 4 ana başlıkta toplanmaktadır.

1. Kalıtımsal özellikler
2. Çevresel koşul ve olaylar
3. Öğrenme yaşantıları
4. Göreve yaklaşım becerileri (Ünsal, 2014, s. 120-122).

İlgili literatür incelendiğinde lise öğrencilerinin meslek tercihiyle alakalı çalışmaların olduğu ancak Suriyeli lise öğrencilerinin meslek tercihleri üzerine çalışmanın olmadığı görülmüştür. Hâlbuki Suriyeli göçmen öğrencilerin sosyo-ekonomik, kültürel ve geçmiş yaşantıları göçe maruz kalmamış kendi ülkesinde yaşayan öğrencilerden daha farklıdır. Bununla beraber sosyo-ekonomik, çevresel ve kültürel faktörler meslek seçimlerinde etkili olmaktadır (Aytekin, 2005, s. 180-183). Türkiye’de lisede öğrenim görmekte olan Suriyeli lise öğrencilerinin kariyer gelişimini desteklemek amacıyla onların kariyer seçimlerinde etkili olabilecek faktörlerin belirlenip bu faktörlere dönük kariyer danışması programlarının geliştirilmesi, yardım programlarının düzenlenmesi ve önleyici, geliştirici, problem çözücü etkinliklerin planlanması önem kazanmaktadır. Bu kapsamda ilgili araştırmanın sonuçları doğrultusunda politika yapıcılara, öğretmenlere ve ailelere birtakım önerilerde bulunulması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda bu araştırmanın amacı, lisede öğrenim görmekte olan Suriyeli göçmen öğrencilerin meslek seçimine ilişkin durumları ile meslek seçiminde etkili olan faktörleri ortaya koymaktır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma nitel araştırma türünde yapılmış olup nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) desende yürütülmüştür. Çalışmada nitel araştırma yönteminin tercih edilme sebebi, Suriyeli öğrencilerin meslek seçimlerine etki eden faktörleri net, açık ve ayrıntılı şekilde kendi koşulları içerisinde herhangi bir müdahale olmaksızın açıklayabilmektir. Fenomenolojik desende yürütülen araştırmalar, bireylerin bizzat deneyimlediği olgulara ilişkin yorumlarına yakından bakarak, zihinlerindeki bilişsel yapıları açığa çıkarmayı amaçlamaktadır (Creswell, 2014, s. 124; Creswell, 2015, s. 193; Lodico, Spaulding ve Voegtler, 2006, s. 270). Bu çerçevede araştırma, Suriyeli göçmen lise öğrencilerinin seçmek istedikleri meslekler ve bu meslekleri seçmelerindeki faktörlerin üzerindeki görüşlerini daha doğru bir şekilde ortaya koymayı sağlayacağı düşüncesiyle fenomenolojik desende yürütülmüştür.

Örneklem

Bu araştırma Kilis ilindeki Suriyeli göçmen lise öğrencilerinin meslek seçimi ve buna etki eden faktörleri tespit etmeye yöneliktir. Bu araştırmada örneklem olarak Kilis ilinde bulunan 3 okul seçilmiştir. Araştırmada katılımcılar 19 kız 21 erkek olmak üzere toplamda 40 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya Kilis Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinden 11 erkek öğrenci, Kilis Hacı Mehmet Koçarslan Anadolu Lisesi öğrencilerinden 6 kız 5 erkek öğrenci, Kilis Öncüpınar Hürriyet Anadolu İmam Hatip Lisesinden 13 kız 5 erkek öğrenci katılmıştır.

Bu araştırmada örneklem olarak amaçlı örnekleme yöntemlerinden önceden belirlenmiş bir takım ölçütleri

karşılıyan durumların çalışılmasını sağlayan ölçüt örnekleme (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 84) kullanılmıştır. Örneklemler seçilirken Suriye'den göç etmiş olmak, Türkiye'de lisede okuyor olmak, Türkiye'deki meslekleri ve eğitim sistemini tanıyor olmak ve Türkçe okuyup anlayabilir olmak şartlarına dikkat edilmiştir. Araştırma yapılacak okullar belirlenirken okul türünün yanı sıra okulun koşullarının uygunluğu, Suriyeli öğrenci sayısı, okul yönetiminin araştırmaya yönelik tutumu, öğrencilerin Türkçe konuşma ve anlama becerileri ve öğrencilerin niteliği gibi faktörler göz önünde bulundurulmuştur.

Veri Toplama Yöntemi

Bu araştırmada, veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve gözlem tekniği kullanılmıştır. Araştırma için yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirme sürecinde ise araştırma konusu hakkında alan yazın incelenmiş, yapılan çalışmaların görüşme ve anket formlarına bakılmış, bunların dışında mesleki ilgi envanteri ve meslek karar verme yetkinlik ölçeği soruları dikkate alınarak ve görüşme soruları oluşturma aşamaları dikkate alınarak çok geniş ve genel bir taslak yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Araştırma tasarlanırken temel alınan sosyal öğrenme kuramına göre yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu daha sonra Gaziosmanpaşa Üniversitesinden Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında iki akademisyen ve devlet okulunda görev yapan yüksek lisansını tamamlamış dört psikolojik danışmana gösterilmiş ve onlardan gelen geri dönüşlere göre düzenlemeler yapılarak süreç tamamlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilerin hangi meslekleri, hangi amaçla seçtiklerini ve bu meslekleri seçerken hangi faktörlerin etkili olduğunu bulmak amacıyla on iki soru hazırlanmıştır. Görüşmede önceden hazırlanmış soruların yanı

sıra verilerin daha detaylı ve açık bir şekilde anlaşılabilmesi için görüşmenin akışına göre ek sorularda sorulmuştur.

Verilerin Analizi

Elde edilen nitel verilerin incelenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler sonucunda Sosyal öğrenme kuramının ortaya koyduğu belirli temalara göre, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular da dikkate alınarak temalar oluşturulmuştur. Araştırmada toplanan veriler oluşturulan temalara göre özetlenip yorumlanmıştır. Neden-sonuç ilişkileri sorgulanıp tartışılarak birtakım sonuçlara ulaşılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde öncelikle katılımcıların tercih ettiği meslekler verilmiştir. Daha sonra seçilen meslekleri bireylerin hangi faktörlerden etkilenecek tercih ettikleri verilmiştir.

Katılımcıların Tercih Ettiği Meslekler

Aşağıda görüşme sorusu olan “İleride hangi mesleği tercih etmek istiyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Tercih Ettikleri Mesleklere Yönelik Dağılımları

ÖĞRENCİ KODU	SEÇTİĞİ MESLEK	ÖĞRENCİ KODU	SEÇTİĞİ MESLEK
MES1.E	DOKTOR	ANAD10.E	ECZACI
MES2.E	TELEFON TAMİRİ	ANAD11.E	DOKTOR
MES3.E	BİLGİS. MÜH.	İMAMH1.K	PSİKOLOG
MES4.E	YAZILIM MÜH.	İMAMH2.K	DİŞ HEKİMİ
MES5.E	İNŞAAT MÜH.	İMAMH3.K	HEMŞİRE
MES6.E	WEB PROG.	İMAMH4.K	AVUKAT
MES7.E	ECZACI	İMAMH5.K	ACİL TIP TEKN.
MES8.E	HEMŞİRE	İMAMH6.K	BİLGİS. MÜH.
MES9.E	WEB PROG.	İMAMH7.K	RESİM ÖĞR.

MES ₁₀ .E	ELEKTRİK MÜH.	İMAMH ₈ .K	DOKTOR
MES ₁₁ .E	İMAM	İMAMH ₉ K	SOS. HİZM. UZM.
ANAD ₁ .E	DİŞ DOKTORU	İMAMH ₁₀ .K	GÖZ DOKTORU
ANAD ₂ .E	DOKTOR	İMAMH ₁₁ .K	POLİS
ANAD ₃ .K	ÖĞRETMEN	İMAMH ₁₂ .K	SAVCI
ANAD ₄ .K	HUKUK	İMAMH ₁₃ .K	İNGİLİZCE ÖĞR.
ANAD ₅ .E	FUTBOL	İMAMH ₁₄ .E	POLİS
ANAD ₆ .K	ECZACI	İMAMH ₁₅ .E	FUTBOL
ANAD ₇ .K	ECZACI	İMAMH ₁₆ .E	MAKİNE
ANAD ₈ .K	HEMŞİRE	İMAMH ₁₇ .E	SAVCI-HAKİM
ANAD ₉ .K	MİMAR	İMAMH ₁₈ .E	BİLGİS. MÜH.

Katılımcıların tercih ettiği meslekler Tablo 1. de verilmiştir. Katılımcıların %12,5'i doktor, %5'i diş doktoru, %10'u hemşire ve acil tıp teknisyeni, %10'u eczacı, %5'i polis, %5'i futbolcu, %10'u hukuk ile alakalı, %7,5'i öğretmenlik, %17,5'i mühendislik, %5'i bilgisayar programcılığı geriye kalan %7,5 ise diğer meslekleri seçmişlerdir. Kız öğrencilerin %42,15'i sağlık alanına, %15,78'i ise hukuk alanına yönelmiştir. Katılımcıların %37,5'inin sağlık alanını seçmesi dikkatleri çekmektedir. Erkek öğrencilerin %33,33 ile en fazla sağlık alanını tercih ettikleri daha sonra sağlık alanından sonra en çok %28,57 ile mühendislik alanını tercih ettikleri görülmüştür. Katılımcıların en çok sağlık alanını seçmelerinde Suriyeli lise öğrencilerinin yaşadıkları savaş ve şahit oldukları ölüm-yaralanma olaylarının etkili olduğu aynı zamanda Suriye'de ailelerin en çok sağlık alanına yönlendirmeleri ve sağlık alanını statüsü yüksek meslek gruplarında görülmesinin etkili olduğu düşünülmektedir.

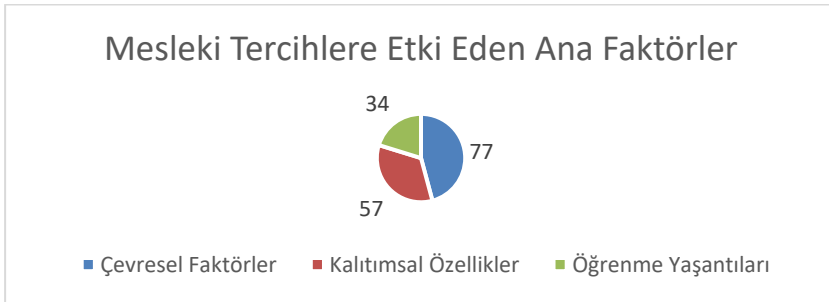
“Orta Öğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Üniversite Tercihlerini ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler- Sakarya İl Merkezi Örneği” adlı çalışmada, Sakarya il merkezindeki 593 öğrenciye uygulanan anket sonucunda mesleki tercihlerin cinsiyete göre farklılık gösterdiği buna paralel olarak da sayısal mesleklere kızlara oranla erkeklerin daha fazla ilgi gösterdiği ve kız

öğrencilerin daha çok düzenli çalışma koşulları ve iş ortamının bulunduğu memurluk, öğretmenlik gibi mesleklere yöneldiği görülmüştür (Yelken, 2008, s. 81-87). Yapılan bu çalışmanın Yelken'in çalışmasını destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Katılımcıların Mesleki Tercihlerine Etki Eden Faktörler

Bu bölümde katılımcıların seçtikleri mesleklere etki eden faktörler verilmiştir. Aşağıda verilen pasta grafiğinde bireylerin mesleki tercihlerine etki eden faktörler yer almaktadır. Katılımcıların meslek tercihleri, 3 ana tema da sınıflandırılmıştır. Bu temalar: Kalıtımsal özellikler, Çevresel faktörler ve Öğrenme yaşantılarıdır. Araştırma da mesleki tercihlere en çok çevresel faktörlerin, 2. olarak kalıtımsal özelliklerin etki ettiği ve 3. olarak ise öğrenme yaşantılarının etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ana faktörlerin katılımcıların mesleki tercihlerine etkilerinin dağılımları Grafik 1'de verilmiştir.

Grafik 1. Mesleki Tercihlere Etki Eden Ana Faktörlerin Dağılımları

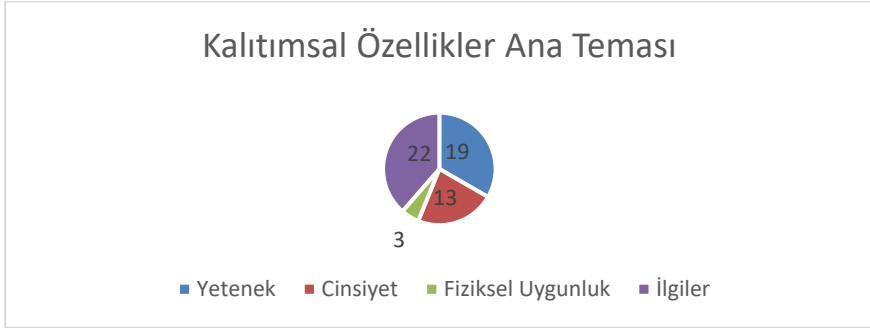
Kalıtımsal Özellikler

Çalışmada oluşturulan birinci tema kalıtımsal özellikler temasıdır. Katılımcıların meslek tercihlerinde en çok dikkate aldıkları ikinci ana tema kalıtımsal özellikler ana temasıdır.

Bireylerin doğuştan getirmiş oldukları bazı özellikleri dikkate alarak kendilerine uygun meslekleri seçtikleri ve bu mesleği bu doğrultuda mantıklı bulup yöneldikleri katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Katılımcıların meslek seçimine ilişkin görüşlerinden kalıtımsal özelliklere uygun olan cevaplar aşağıdaki verilen alt temalar altında aktarılmıştır. Kalıtımsal özellikler 4 alt temada verilmiştir. Bu temalar ve katılımcıların ifadeleri aşağıda anlatılmıştır.

Aşağıdaki pasta grafiğinde kalıtımsal özellikler ana teması içerisindeki alt temaların katılımcılar tarafından mesleklerine etki etme grafiği Grafik 2’de verilmiştir.

Grafik 2. Mesleki Tercihlere Etki Eden Kalıtımsal Faktörlerin Dağılımları

Yetenek

Araştırmada 40 katılımcıdan 19’u “bu mesleği tercih ederken yeteneklerini dikkate aldıklarını ve bu mesleğe yetenekli olduklarını düşündükleri için tercih ettiklerini” ifade etmiştir. Araştırmaya katılan 19 kız öğrenciden 9’u, 21 erkek öğrenciden 10 tanesinin mesleki tercihlerini yaparken yetenek faktörünü göz önünde bulundurdıkları tespit edilmiştir. Grafik 2’de de görüldüğü gibi yetenek faktörü kalıtımsal özellikler temasının

en çok dikkate alınan ikinci alt temasıdır. Katılımcıların meslek tercihi yaparken dikkate aldıkları faktörlerden en çok göz önünde bulundurulan üçüncü faktör yetenek faktörüdür. Katılımcılardan yetenek faktörünü seçen bireylerin yetenek faktörünü tam olarak bilmedikleri ve ilgileri olan alanlarda kendilerini yetenekli atfettikleri katılımcıların ifadelerinden çıkarılmıştır.

Lise öğrencilerinin meslek tercihleri ve bu tercihlerine etki eden faktörler adlı çalışmada bireylerin mesleki tercihlerinde yeteneklerinin önemli bir rol oynadığı, bireyler mesleki tercihlerinde yeteneklerini de göz önünde bulundurdukları ortaya konmuştur (Atli ve Gür, 2019, s. 14). İki çalışmada benzer sonuçlar ortaya koyulduğu, yeteneklerin mesleki tercihler üzerinde önemli bir etkisi olduğu görülmektedir.

Cinsiyet

Araştırmada katılımcılardan 13 kişi mesleklerini tercih ederken “cinsiyetlerini dikkate alarak bu mesleğe yöneldiklerini, kız öğrenciler kadınların güçsüz olarak görüldüklerinden güçlü olmak için ve bunu göstermek için; erkek öğrenciler ise seçtikleri mesleklerin erkeklere uygun olduğunu ve kendilerinin güçlü olduğunu” ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan 19 kız öğrenciden 8’i, 21 erkek öğrenciden 5 tanesinin mesleki tercihlerini yaparken cinsiyet faktörünü göz önünde bulundurdukları tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin mesleki tercihlerinde cinsiyetlerini dikkate almalarının altında kadınların dezavantajları, kültürel kadına bakış açısı gibi etkenlerin yattığı, erkeklerin ise daha çok güç gerektiren mesleklerde kendilerini yeterli gördüğü, kadınları güçsüz gördükleri düşünülmektedir. Grafik 2’ye bakıldığında cinsiyet faktörünün kalıtımsal faktörler içerisinde mesleki tercihlere en çok etki eden 3. faktör olduğu görülmektedir.

Meslek seçimini etkileyen faktörlerin demografik değişkenler ile ilişkisinin araştırılması: İstanbul ilinde bir uygulama adlı çalışmada bireylerin meslek seçiminde, cinsiyet faktörünün etkili olduğu ve bu değişkenlerine göre mesleki tercihlerin farklılık göstermediği belirlenmiştir (Ensari ve Kalay, 2017, s. 420). Yapılan iki araştırmanın farklı sonuçları olduğu cinsiyet faktörünün mesleki tercihlerde –bilhassa kızlarda- etkili olduğu bu çalışmada saptanmıştır.

Fiziksel Uygunluk

Araştırma da 40 katılımcı içerisinde yalnızca 3 katılımcı meslek tercihlerini yaparken “fiziksel uygunluklarını dikkate aldıklarını, fiziki özelliklerine uygun mesleklere daha çok yönelindiklerini ve bu mesleği bu sayede daha rahat yapacaklarını” ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan 19 kız öğrenciden 1’i, 21 erkek öğrenciden 2 tanesinin mesleki tercihlerini yaparken fiziksel uygunluk faktörünü göz önünde bulundurdıkları tespit edilmiştir. Kalıtsal Özellikler Teması içinde en az tercih ettikleri alt temalardan bir tanesi fiziksel uygunluk alt teması olduğu bulunmuştur.

İlgiler

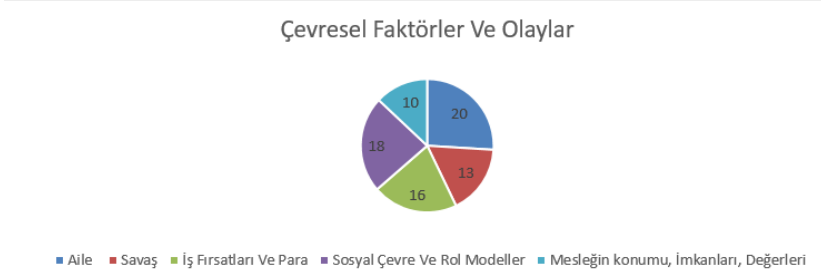
Araştırmaya katılan 40 katılımcıdan 22 tanesinin “mesleklerini tercih ederken dikkat ettikleri faktörlerden biri olarak ilgilerini de dikkate aldıklarını, bu mesleklere daha önceden ilgili oldukları ve bu sayede meslekleri araştırıp mesleği seçtikleri” katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan 19 kız öğrenciden 11’i, 21 erkek öğrenciden 11 tanesinin mesleki tercihlerini yaparken ilgi faktörünü göz önünde bulundurdıkları tespit edilmiştir. Grafik 2’ ye bakıldığında araştırmada katılımcıların mesleklerini tercih ederken en çok katılımcı tarafından dikkate alınan birinci temanın ilgiler teması olduğu bulunmuştur.

Lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçiminde karşılaştığı sorunlar ve bu sorunların anksiyete ve depresyonla ilişkisi tarafından yapılan ve lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçiminde karşılaştıkları sorunların belirlendiği bir çalışmada da öğrencilerin mesleki tercihlerini en önemli ikinci sırada ilgi ve yeteneklerine uygunluk faktörlerine göre tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Kars vd., 2014, s. 188-190). Yapılan bu çalışmada da mesleki tercihleri en çok etkileyen birinci faktörün ilgiler, üçüncü faktörün ise yetenek faktörü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çevresel Faktörler

Çalışmada oluşturulan ikinci ana tema çevresel faktörler ve olaylar temasıdır. Araştırmaya katılan 40 katılımcının mesleklerini tercih ederken en çok katılımcı tarafından dikkate alınan 1. ana tema çevresel faktörler ve olaylar ana teması olduğu bulunmuştur. Katılımcıların meslek seçimine ilişkin görüşlerinden çevresel faktörler ve olaylara uygun olan cevaplar aşağıdaki verilen alt temalar altında aktarılmıştır. Kalımsal özellikler 5 alt temada verilmiştir. Ebeveyn etkisinin çocukların kariyer seçimlerine etkisi adlı çalışmada çevresel faktörlerin bireylerin mesleki tercihlerinde önemli bir faktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Clutter, 2010, s. 74). Ebeveyn etkisinin çocukların kariyer seçimlerine etkisi adlı çalışma ile yapılan bu çalışmanın birbirini destekler nitelikte olduğu görülmüştür.

Grafik 3. Mesleki Tercihlere Etki Eden Çevresel Faktörlerin Dağılımları

Aile Faktörü

Araştırmaya katılan 40 katılımcıdan 20 tanesi “seçtikleri mesleği tercih ederken ailelerinin bu mesleği tercih etmelerinde rolleri olduğunu, ailelerinin kendilerini bu mesleği seçerken desteklediklerini ve bu mesleğin olumlu yanlarını anlattıklarını” ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan 19 kız öğrenciden 8’i, 21 erkek öğrenciden 12 tanesinin mesleki tercihlerini yaparken ailelerinin etkisini göz önünde bulundurdukları tespit edilmiştir. Grafik 3’e bakıldığında çevresel faktörler ve olaylar ana teması içerisinde en çok katılımcı tarafından mesleklerini seçerken dikkate aldıkları alt tema aile faktörü alt teması olduğu bulunmuştur. Suriye kültüründe sağlık alanının önemli olması ve ailelerin çocuklarının doktor olmalarını istemelerinin bireylerin mesleki tercihlerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Ebeveynlerin Kariyer Etkisi Üzerine Gençliğin Perspektifleri” adlı çalışmada lise öğrencileri kariyer planlaması yaparken anne babalarının görüşlerine önem vermektedirler, sonucuna ulaşılmıştır (Otto, 2000, s. 111-118). Özellikle annelerin görüşlerine önem veren gençlerin tercihleri cinsiyete göre de farklılaşmaktadır. Yapılan bu araştırma sonuçlarının Otto’nun çalışmasını destekler nitelikte olduğu ve aile faktöründen

erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla etkilendikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Savaş

Grafik 3 incelendiğinde araştırmaya katılan 40 katılımcıdan 13'ü bu mesleği “savaşta yaşadıkları ve savaşın onların üzerinde bıraktığı etki sonucunda tercih ettiklerini, savaşın onların mesleklerini tercih etmelerinde etkili bir faktör olduğunu” ifade etmektedirler. Katılımcılardan meslek tercihlerini yaparken yaşadıkları savaş durumundan etkilenerek mesleki tercihlerini yaptıklarını ifade eden katılımcıların oranının %32,5 olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan 19 kız öğrenciden 6'sı, 21 erkek öğrenciden 7 tanesi mesleki tercihlerini yaparken savaş faktörünün kendisini etkilediğini ifade ettiği tespit edilmiştir.

İş Fırsatları ve Para

Araştırmaya katılan 40 katılımcıdan 16'sı “mesleklerini tercih ederken mesleklerin kolay iş bulma kriterini ve mesleğin maaşının iyi olduğu için seçtiklerini” ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan 19 kız öğrenciden 5'inin, 21 erkek öğrenciden 11 tanesinin mesleki tercihlerini yaparken mesleğin iş fırsatlarını ve mesleğin gelirini göz önünde bulundurdıkları tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerde özellikle mühendislik-teknoloji alanında, kadınlarda ise sağlık alanında bireyler daha çok iş fırsatları ve paraya önem verdikleri görülmüştür. Grafik 3 incelendiğinde çevresel faktörler içerisinde mesleki tercihlere en çok etki eden 3. faktörün iş fırsatları ve para faktörünün olduğu görülmektedir.

“Ortaöğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek ile İlgili Mesleki Beklentilerinin Bazı Özlük Nitelikleri Açısından İncelenmesi” adlı araştırmada cinsiyet farkı olmadan öğrenciler kolay iş bulabilen, lüks yaşam sağlayacak, kazancın bol olduğu, çalışma

saatlerine uygun işlerde çalışmak isterler (Elmacı, 2007, s. 90-94). Yapılan bu araştırma ile “Ortaöğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek ile İlgili Mesleki Beklentilerinin Bazı Özlük Nitelikleri Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada ortak sonuçlar olduğu görülmektedir.

Sosyal Çevre ve Rol Modeller

Araştırmaya katılan 40 öğrenciden 18’i mesleklerini etkileyen faktörler içerisinde sosyal çevre ve rol modellerin de etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar “Sosyal çevrelerdeki insanların kendilerini etkilemesinden ve çevrelerinde bu mesleği yapan insanları kendilerine örnek almalarından dolayı bu mesleği tercih ettiklerini” ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan 19 kız öğrenciden 8’i, 21 erkek öğrenciden 10 tanesinin mesleki tercihlerini yaparken çevresel faktörler ve rol modellerden etkilendikleri tespit edilmiştir. Sosyal çevre ve rol modeller alt teması katılımcıların mesleki tercihlerini yaparken en çok dikkate aldıkları 4. alt tema olduğu bulunmuştur. Çevresel faktörler ve olaylar ana temasının içinde ise katılımcıların mesleklerini etkilediklerini söyledikleri en çok katılımcı tarafından söylenen 2. alt tema olduğu ortaya konmuştur.

Konya il merkezinde bulunan temel lise son sınıf öğrencilerin meslek seçim sürecinde arkadaş görüşleri ve sosyal çevre faktörlerinden etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır (Bozgedik, 2017, s. 72). Yapılan bu iki çalışmada benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

Mesleğin Konumu, İmkânları ve Değerleri

Araştırmaya katılan 40 katılımcıdan 10’u mesleklerini tercih ederken mesleğin konumunu, mesleğin imkânlarını ve mesleğin değerlerini dikkate aldıklarını ifade etmiştir. Katılımcılar “Seçtikleri mesleğin statüsünün, halk arasında

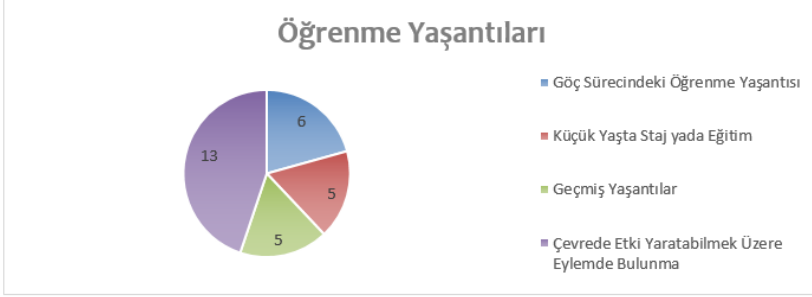
saygı görmesinin, kutsal bir meslek olmasının ve mesleğin yapmalarına fırsat verdiği şeylerin kendilerini bu mesleği seçerken etkilediğini” ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan 19 kız öğrenciden 5’inin, 21 erkek öğrenciden 5 tanesinin mesleki tercihlerini yaparken mesleklerin konumu, mesleklerin imkânı ve mesleklerin değerlerini göz önünde bulundurdıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların hem Suriye’de hem de Türkiye’de yaşadıkları ezilmişlik, geri kalmışlık duygusunun güç isteği doğurduğundan dolayı mesleğin bu yönüne dikkat ettikleri düşünülmektedir.

“Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Demografik Değişkenler İle İlişkisinin Araştırılması: İstanbul İlinde Bir Uygulama” adlı çalışmada bir mesleğe karar vermede mesleğin statüsü, mesleğin konumu ve imkânlarının etkili olduğu görülmüştür (Ensari ve Kalay, 2017, s. 420). Ensari ve Kalay’ın araştırmasıyla yapılan bu araştırmanın benzer sonuçlar verdiği görülmektedir.

Öğrenme Yaşantıları

Çalışmada oluşturulan üçüncü tema öğrenme yaşantıları temasıdır. Katılımcıların meslek tercihlerini en çok etkileyen üçüncü ana tema, öğrenme yaşantıları ana temasıdır. Katılımcıların meslek seçimine ilişkin görüşlerinden öğrenme yaşantılarına uygun olan cevaplar aşağıdaki verilen alt temalar altında aktarılmıştır. Kalıtımsal özellikler 4 alt temada verilmiştir. Aşağıda verilen Grafik 4’te bu alt temalar verilmiştir.

Grafik 4. Mesleki Tercihlere Etki Eden Öğrenme Yaşantıları Faktörlerinin Dağılımları

Göç Sürecindeki Öğrenme Yaşantıları

Araştırmaya katılan 40 öğrenciden 6'sı seçtikleri meslekleri tercih etmelerinde göç sürecindeki öğrenme yaşantılarının etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar “Savaştan sonra kaldıkları kamp hayatının ve göç sürecinde yaşadıkları yoksulluk ve şahit oldukları anların, bu mesleği tercih etmelerinde kendilerini etkilediğini ve bu sayede bu mesleği seçtiklerini” ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan 19 kız öğrenciden 3'ünün, 21 erkek öğrenciden 3 tanesinin mesleki tercihlerini yaparken göç sürecindeki öğrenme yaşantılarını göz önünde bulundurdıkları tespit edilmiştir. Grafik 4'e bakıldığında öğrenme yaşantıları ana teması içerisinde katılımcıların mesleklerini tercih ederken kendilerini etkilediğini söyledikleri temalardan en çok ifade edilen ikinci alt tema “Göç Sürecindeki Öğrenme Yaşantıları” alt teması olduğu görülmektedir.

Küçük Yaşta Staj Ya Da Eğitim

Araştırmaya katılan 40 katılımcıdan 5 tanesi daha önce bu meslekte staj ya da eğitim aldığını ve bu sayede bu mesleğe yöneldiğini ifade etmiştir. Katılımcılar “Geçmişte akrabalarının yanında öğrendikleri mesleklerin ya da küçük yaşta para kazanmak için çalıştıkları işi sevdiklerini ve bu yüzden bu mesleği seçmeye karar verdiklerini” ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan 19 kız öğrenciden 2’sinin, 21 erkek öğrenciden 3 tanesinin mesleki tercihlerini yaparken meslekte küçük yaşta staj ya da eğitim görmelerinin etkisiyle bu mesleğe yöneldiklerini söyledikleri tespit edilmiştir.

Endüstri meslek liselerinin bilişim teknolojileri alanındaki öğrencilerin mesleki ilgileri ile seçtikleri bölüm arasındaki ilişkiler adlı çalışmada bireylerin mesleki tercihlerinde daha önce bu mesleklerde eğitim- staj yapmış olmanın etkili olduğu ortaya konmuştur (Kütük, 2007, s. 78-79). Kütük’ün çalışması ile bu araştırmanın sonuçlarının bağdaştığı, sonuçların birbirini destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Geçmiş Yaşantılar

Araştırmaya katılan 40 öğrenciden 5’i seçtikleri meslekleri tercih etmelerinde geçmiş yaşantılar faktörünün etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar “Göç sürecinde yaşadıkları ve geçmişte yaşadıkları olayların kendilerini etkilediğini ve bu sayede bu meslekten etkilendiklerini, geçmişte yaşadıkları olayların kendisini çok etkilediğini ve bu yüzden bu mesleğe yöneldiklerini” ifade etmişlerdir. Katılımcılar içerisinde mesleki tercihlerini geçmiş yaşantılarından etkilenerik tercih edenlerin oranının %12,5’i olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan 19 kız öğrenciden 2’si, 21 erkek öğrenciden 3 tanesinin mesleki tercihlerini

yaparken geçmiş yaşantılarının etkisiyle bu mesleğe yöneldiklerini söyledikleri tespit edilmiştir. Bireylerin savaş ve Suriye zamanında yaşadıklarının oluşturduğu travmatik duygular ve anlar ile mesleki tercihlerde buldukları düşünülmektedir.

Çevrede Etki Yapabilmek Üzere Eylemde Bulunma

Araştırmaya katılan 40 katılımcıdan 13' ü bu mesleği tercih ederken “insanlara yardım etmek istedikleri ve bir şeyleri değiştirmek amacıyla bu mesleği seçtiklerini, dünyada adaletsizlik olduğunu ve insanların yardıma ihtiyacı olduğunu” ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan 19 kız öğrenciden 5'inin, 21 erkek öğrenciden 8 tanesinin mesleki tercihlerini bu faktöre göre yaptıkları görülmüştür. Grafik 4'e bakıldığında öğrenme yaşantısı ana temasının içerisinde bireylerin mesleklerini seçerken kendilerini etkilediklerini söyledikleri faktörlerden en çok katılımcı tarafından ifade edilen faktörün çevrede etki yaratabilmek üzere eylemde bulunma faktörü olduğu görülmüştür. Katılımcıların şahit oldukları olumsuz anların, yardıma muhtaç insanlar ve durumların etkisiyle değiştirme amacıyla mesleklere yöneldikleri düşünülmektedir.

Genel Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimi Yaparken Temel Aldığı Kriterler adlı çalışmada öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen en önemli 2. faktör olarak insanlara faydalı olma-çevrede etkide bulunmak olarak belirlemiştir (Kıyak, 2006, s. 75-80). Kıyak'ın araştırması ile yapılan bu araştırmanın birbirini destekler nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmada elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada Suriyeli lise öğrencilerinin mesleki tercihlerinde çevresel faktörler, genetik-kalıtımsal özellikler, öğrenme yaşantılarının etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada meslek tercihlerine en fazla etki eden ana temalar aşağıda sırasıyla verilmiştir.

- 1- Çevresel Faktörler
- 2- Kalıtımsal Özellikler
- 3- Öğrenme Yaşantıları

Araştırmada bireylerin mesleki tercihlerine en çok ilgiler alt temasının etkili olduğu daha sonra aile alt teması ardından sırasıyla yetenek, sosyal çevre ve rol modeller, iş fırsatları ve para, çevrede etki bırakma isteği, savaş, cinsiyet faktörlerinin belirgin şekilde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarında Suriyeli bireylerin mesleki tercihlerinde katılımcıların %37,5'inin sağlık alanını seçmesi dikkatleri çekmiştir. Katılımcıların geriye kalanlarının %5'i polis, %5'i futbolcu, %10'u hukuk ile alakalı, %7,5'i öğretmenlik, %17,5'i mühendislik, %5'i bilgisayar programcılığı, geriye kalan %7,5 ise telefon tamirciliği, mimarlık ve imamlık mesleğini seçmişlerdir.

Kız öğrencilerin en çok %42,105'i sağlık alanını, %15,78'i hukuk alanını, tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan kız öğrencilerin en çok sağlık alanına yönelmelerinde sağlık alanına kendi kültürlerinde verilen önemin ve ailelerinin istekleri, mesleğin ekonomik durumunun ve mesleğin kolay olduğunu düşünmelerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Kız katılımcıların en çok tercih ettikleri ikinci meslek grubunun

hukuk alanı olmasında kadınların dezavantajlarının, yaşadıkları adaletsizlik durumlarının etkili olduğu katılımcıların ifadelerinden anlaşılmaktadır. Ayrıca bireylerin mesleki tercihlerinde ailelerinin rolünün büyük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ailelerin kız çocukları üzerinde erkek çocuklarından daha çok etkili oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sağlık alanını ailelerinin kız öğrenciler için daha çok istediği ve her meslek grubunda da kız öğrencilerin ailelerinin sözlerini, önerilerini, isteklerini önemsedikleri görülmüştür.

Erkek öğrencilerin %33,33 ile en fazla sağlık alanını tercih ettikleri, sağlık alanından sonra en çok %28,57 ile mühendislik alanını tercih ettikleri görülmüştür. Erkek öğrencilerin en çok sağlık alanına yönelmelerinde mesleğin konumunun, maddi durumunun ve çevrede etkide bulunma isteğinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkek öğrencilerin sağlık alanından sonra en çok mühendislik alanına yönelmelerinde çevrede etki bırakmak üzere planlar yapmak ve mesleğin ilerde yapabileceklerinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkek katılımcıların ayrıca teknoloji alanına yönelmelerinde teknolojiye olan ilgilerinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkek öğrencilerin %42,56'sının teknoloji-mühendislik alanlarına yönelmesinin altında yatan nedenlerin teknolojiye-mühendisliğe ilgi, mesleği ilerde yapabilecekleri ve maddiyat olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca erkek öğrencilerin futbolculuk mesleğini seçmelerinin en önemli sebeplerinin şöhret, para ve futbola yetenek ile ilgilerinin olması, polislik mesleğini seçmelerinde ise polislik mesleğinin gücü, silah kullanma istekleri, adalet arayışları ve haksızlığa karşı olma isteklerinin yattığı düşünülmektedir. Bireylerin mesleki tercihlerinde ailelerinin rolünün büyük olduğu ve her meslek grubunda da bireylerin ailelerinin sözlerini, önerilerini, isteklerini önemsedikleri ve mesleki tercihlerinde önemli derecede göz önünde bulundurdıkları düşünülmektedir.

Ayrıca mühendislik-bilgisayar programcılığı-telefon tamiri mesleğini tercih eden 10 katılımcının 7 tanesinin meslek lisesi öğrencisi olduğu saptanmıştır. Yani -bilgisayar programcılığı-telefon tamiri meslek grubunu tercih eden bireylerin %70 i meslek lisesi öğrencisidir. Meslek lisesindeki 11 öğrencinin 7 tanesinin bu meslek grubunu seçtiği görülmüştür. Yani meslek lisesi öğrencilerinin %63,63 ünün en çok -bilgisayar programcılığı-telefon tamiri meslek alanını seçtikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buna etki eden en önemli faktör de meslek lisesinde daha çok teknoloji-elektronik alanlarına yönelik eğitimler verilmesidir. Sonuç olarak mühendislik-teknoloji-telefon tamirciliği alanlarında okullara göre bir farklılık olduğu araştırmacı tarafından düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarında öğretmenlik mesleğini seçen bireylerin hepsinin kız öğrenci olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerin daha çok teknolojik-mühendislik alanlarına yönelmesi ve öğretmenlik mesleğini daha çok kadınlara yönelik meslek olarak görmelerinden dolayı erkek öğrencilerin öğretmenlik mesleğini seçmedikleri düşünülmektedir. Futbolculuk mesleğini seçen bireylerin hepsinin erkek öğrenci olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin futbolculuk mesleğini seçmemelerinin altında yatan sebebin; kızların daha çok fiziksel değil zihinsel mesleklere yönelmelerinin ve kadın futbolunun çok ünlü ve bilinir olmaması, ayrıca çevrelerinde kadın futbolcu modelinin ya da ilgilenen hiçbir kızın olmamasının etkili olduğu düşünülmektedir. Araştırmada sosyal hizmet ve psikolog olmak isteyen bireylerin hepsinin kız öğrenci olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerin daha çok fiziksel ya da teknolojik alanlara yönelmeleri ve sözel-dilsel iletişim mesleki alanlarını tercih etmemeleri ve çevrelerinde genellikle akranlarının bu mesleğe yönelmemesi, duygusal olarak kızlardan daha az etkilenmiş olmamaları bu sonucun altında yatan sebep olarak düşünülmektedir. Araştırmada

hukuk alanını seçen bireylerin %75'inin kız öğrenci olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha duygusal olması, savaşta yaşadıklarının daha çok etkisinde kalmaları ve bir adalet arayışları kızların erkeklerden daha çok hukuk alanına yönelmelerine sebep olduğu düşünülmektedir. Araştırmada mühendislik alanını seçen bireylerin %85,71'inin erkek öğrenci olduğu sonucuna varılmıştır. Erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha çok mühendislik alanına yönelmelerinin altında erkeklerin bazılarının meslek liselerindeki bölümlerinden ve gördükleri ders ve hocalarından etkilenmeleri, ayrıca kız öğrencilerin daha çok sözel-dilsel ya da sağlık alanına, erkek öğrencilerin ise teknolojiyle-mühendislikle ilgili olmalarının yattığı düşünülmektedir. Suriyeli öğrencilerin mesleki tercihlerinde öğretmenlik, futbolculuk, sosyal hizmet-psikolog, mühendislik, hemşirelik, hukuk mesleklerinde cinsiyete göre bir farklılık olduğu araştırmacı tarafından düşünülmektedir. Kız öğrencilerin daha çok duygusal-sözel ve sağlık alanlarına yönelip, fiziksel ya da teknolojik-mühendislik alanlarına daha az yönelmeleri, erkek öğrencilerin ise fiziksel ve teknolojik-mühendislik alanlarına daha çok yöneldikleri görülmektedir.

Öneriler

Öğretmenlere Yönelik Öneriler

- Araştırmada Suriyeli lise öğrencilerinin meslekler ve mesleklere etki eden faktörlerin neler olduğu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, kendilerini çok iyi tanımadıkları, meslekleri ve okulların işlevlerini bilmedikleri sonucuna ulaşıldığından dolayı bireylere yeterli mesleki kariyer çalışmaları yapıp kendilerini ve mesleklerini tanıyıp meslek seçimi yapmaları sağlanmalıdır.

- Araştırma, dışsal yönlendirmelerin diğer bir deyişle çevresel faktörlerin de öğrencilerin alan ve meslek seçimi üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Alan ve meslek seçimi yapılırken okulun bulunduğu bölge-şehir de dikkate alınmalı bu doğrultuda yöneltme yapılması önerilir.
- Meslekler ile alakalı gerçekçi hayalleri olmayan ve amaçları olmayan öğrenciler için doğru yönlendirme ile gerçekçi amaçlar oluşturulması önerilir.
- Suriyeli göçmen öğrencilerin meslek tercihlerinde ailelerin etkisinin olduğu sonucuna ulaşıldığından dolayı aile eğitimleri verilip, okul-aile iş birliği sağlanabilir.
- Suriyeli göçmen öğrencilerin mesleklerin neler yaptıklarıyla alakalı yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşıldığından dolayı öğrencilere meslek tanıtım amaçlı geziler düzenlenmesi önerilir.
- Suriyeli göçmen öğrencilere mesleki tercihlerinde savaşın etkisiyle oluşan duygulardan dolayı mesleki tercih yaptıkları için rehber öğretmenler psikolojik destek sağlayabilir.
- Öğrencilere mesleki eğilim ölçeği ve mesleki kariyer ölçeği gibi mesleki eğilim ve yönelimleri belirlemeye yönelik ölçeklerle bireylere net hedef oluşturulması önerilmektedir.

Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler

- Suriyeli göçmen öğrencilerin mesleki tercihlerinde savaştan ve göç sürecinden kalma travmatik duygu ve düşüncelerin etkisiyle mesleki tercih yaptıkları ve hala o travmatik durumdan çıkamadıkları sonucuna ulaşıldığından dolayı bireylere psikolojik destek sağlanması önerilir.
- Ailelerin çocuklarını doğru destekleme ve doğru yönlendirmeleri için meslekler ile alakalı bilgilendirilmesi ve

çocuklarının mesleki yönlendirme üzerindeki etkileri anlatılması önerilir.

- Araştırmada bir meslekte staj yapmanın mesleki tercihlerde etkili olduğu sonucuna ulaşıldığından dolayı Suriyeli gençlerin staj uygulanabilmesi mümkün mesleklerde kısa süreli de olsa staj çalışmalarına katılması önerilir.
- Suriyeli göçmen öğrencilerin mesleki tercihlerinde rol modellerinin etkisi olduğu sonucuna ulaşıldığı için bireylerin doğru rol modeller edinmeleri sağlanmalı ve mesleğin önde gelen isimlerinin tanıtılması önerilir.
- Araştırmada meslek lisesine giden Suriyeli göçmen öğrencilerin bazılarının meslek lisesinde okudukları bölüm ile olmak istedikleri mesleklerin çok farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bundan dolayı meslek lisesinde okumak isteyen öğrenciler için okul seçmeden önce okullar ve bölümler ile alakalı kısa tanıtım dersleri ve misafir olarak bölüm öğrenciliği yapma fırsatlarının tanınması önerilir.
- Kız öğrencilerin mesleki tercihlerinde kendilerini güçsüz ve kültürel olarak erkeklerle aynı alanda ya da çok toplu alanlarda çalışmamalıyım diye hissettiklerinden dolayı kolay olduğunu düşündükleri mesleklere ya da erkeklerin olmadığı mesleklere yönelebildikleri sonucuna ulaşılmış olup grupla psikolojik danışma ile bu algıları yıkılmalıdır.
- Politika yapıcılarının Suriyeli göçmen öğrenciler ile alakalı yapılacak müfredatta öğrencilerin dil problemlerini ve kültürel yapılarını ve öğrencilerin Suriye'deki geçmiş eğitimlerini de dikkate almaları önerilir.

Ailelere Yönelik Öneriler

- Suriyeli gençlerin meslek tercihlerinde bilinçli alan ve meslek seçimi yapabilmeleri için ailelerin öğrencilerin

yeteneklerini keşfi konusunda takip etmesi ve bu konularda imkân doğrultusunda bireysel özel dersler aldirmaları önerilmektedir.

- Suriyeli göçmen öğrencilerin, ailelerinin hobilerinden ya da fikirlerinden etkilendikleri sonucuna ulaşıldığından dolayı ailelerin mesleki konularda bireylerin yeteneklerini ve ilgilerini dikkate alarak mesleki yönlendirme yapmaları önerilmektedir.
- Suriyeli göçmen öğrencilerin geçmiş yaşantılarındaki travmatik süreçlerin mesleki tercihlerini etkilediği sonucuna ulaşıldığından dolayı ailelerin çocuklarına psikolojik destek aldirmaları önerilmektedir.
- Ailelerin kız öğrencilere cinsiyetçi ya da mesleğin kızlara göre zor olmasıyla alakalı konularda yanlış konuşmalardan kaçınmaları ve destekleyici nitelikte hareket etmeleri hususu önerilmektedir.
- Suriyeli göçmen öğrencilerin ailelerinin çocuklarını gönderdikleri okulun eğitim sisteminden haberdar olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ailelerin çocuklarının mesleki tercihleri üzerindeki etkisi düşünüldüğünde ailelerin çocuklarını gönderdikleri okullar ile alakalı daha önceden detaylı araştırma yapmaları hususu önerilmektedir.

Kaynakça

- Atli, A. ve Gür, S. H. (2019). Lise Öğrencilerinin Meslek Tercihleri Ve Bu Tercihlerine Etki Eden Faktörler. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 32-53.
- Aydemir, L. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Meslek Tercihlerini Belirleyen Faktörlere Yönelik Bir İnceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(5), 713-723.

- Aytekin, A. (2005). *Meslek Seçimini Etkileyen Ekonomik ve Kültürel Faktörler*. Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Bayrak, H. C. (2018). *Suriyeli Mültecilerin Sosyal Uyumunda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: İzmir Örneği*. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bozgedik, A. (2017). *Eğitimde Yeni Bir Model Olan Temel Lise Öğrencilerinin Üniversite Ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Clutter, C. (2010). *The Effects Of Parental Influence On Their Children's Career Choices*. Kansas State University, Manhattan.
- Creswell, J. W. (2014). *Araştırma Deseni*. (S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (M. Bütün & S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Elmacı, E. N. (2007). *Ortaöğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek ile İlgili Mesleki Beklentilerinin Bazı Özlük Nitelikleri Açısından İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Ensari, M. ve Kalay, H. (2017). *Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Demografik Değişkenler İle İlişkisinin Araştırılması: İstanbul İlinde Bir Uygulama*. *Hümanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 409-421.

Göç ve Uyum (2018, Mart). Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu. Erişim adresi: https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf

Kars, V., Arslan, N., Erik, L., Avcı, N., Bucaktepe, P. G., Celepkolu, T. ve Şahin, H. A. (2014). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Karşılaştığı Sorunlar ve Bu Sorunların Anksiyete ve Depresyonla İlişkisi. *Dicle Tıp Dergisi*, 41(1), 187-190.

Khalaf, S. ve Ilgar, R. (2017). Sistem Mülteciler ve Türkiye'de Mülteci Sorunu. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 40-51.

Kıyak, S. (2006). *Genel Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimi Yaparken Temel Aldığı Kriterler*. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Kutlu, Z. 2015. Suriyeli Mülteciler- Bekleme Odasından Oturma Odasına; Suriyeli Mültecilere Yönelik Çalışma Yürüten Sivil Toplum Kuruluşlarına Dair Kısa bir Değerlendirme. Anadolu Kültür Vakfı, http://www.anadolukultur.org/images/UserFiles/Documents/Editor/Bekleme_Odasindan_Oturma_Odasina.pdf (Erişim tarihi: 07.10.2017)

Kütük, N. (2007) *Endüstri Meslek Liselerinin Bilişim Teknolojileri Alanındaki Öğrencilerin Mesleki İlgileri İle Seçtikleri Bölüm Arasındaki İlişkiler*. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

- Lodico, M. G., Spaulding, D. T. ve Voegtler, K. H. (2006). *Methods In Educational Research: From Theory To Practice*. USA: Jossey-Bass.
- Otto, L. B. (2000). Youth Perspectives On Parental Career Influence. *Journal of Career Development*, 27(2), 111-118.
- Sağır, Z. (2018). *Kültürel Uyum Ruh Sağlığı ve Din*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Ünsal, P. (2014). *Kariyer Gelişim Kuramları ve Kariyer Danışmanlığı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yanikkerem, E., Altınparmak S. ve Karadeniz, G. (2004). Gençlerin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler ve Benlik Saygıları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu E- Dergi*, 7(2), 61- 62.
- Yelken, K. (2008). *Orta Öğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Üniversite Tercihlerini ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler “Sakarya İl Merkezi Örneği”*, Lisans Tezi, Sakarya, Sakarya Üniversitesi). Yüksek Öğretim Kurumu Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S., İslamoğlu, E. ve İyem C., (2017). Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 107-126.

